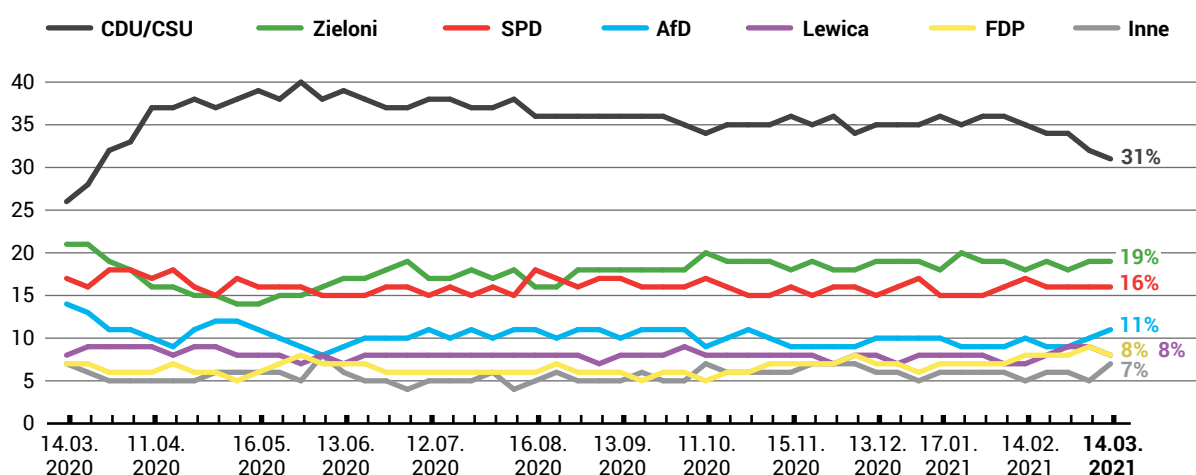

Wybory w Badenii-Wirtembergii i Nadrenii-Palatynacie | Afera korupcyjna w CDU
Elementy programu wyborczego SPD | Kontrwywiad: wstrzymana obserwacja AfD
Berlin: wzrost przestępczości na tle politycznym | COVID-19: powolna akcja szczepień

SONDAŻE

Wykres 1. Sondaż poparcia dla partii politycznych opublikowany 14 marca 2021 r.

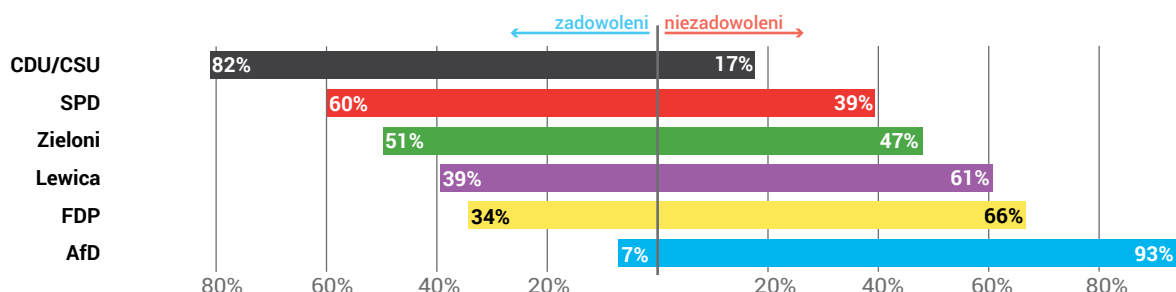
Źródło: www.wahlrecht.de/umfragen/index.htm.

Wykres 2. Zadowolenie z pracy rządu (koalicji CDU, CSU, SPD)

Źródło: ARD DeutschlandTREND, 4 marca br.

Wykres 3. Zadowolenie z pracy rządu wśród zwolenników poszczególnych partii

Źródło: ARD DeutschlandTREND, 4 marca br.

- Uwidacznia się trend spadkowy poparcia dla chadecji w związku z coraz bardziej negatywną oceną zarządzania pandemicznego, przede wszystkim z wolniejszą niż oczekiwano akcją szczepień oraz z opóźnieniami przy wypłacie pomocy gospodarczej. Popularność CDU/CSU osłabiła także afery korupcyjna dotycząca zakupu maseczek, która obciąża jej polityków.

- Większość badanych preferuje koalicję CDU/CSU z Zielonymi (22% w badaniu ośrodka Forschungsgruppe Wahlen z 22 lutego), jednak przy spadku poparcia dla chadecji bardziej prawdopodobnym scenariuszem może być koalicja trójpartyjna.
- Mimo malejącego poparcia dla działań rządu (45%, -4 p.p., Infratest dimap z 4 marca) kanclerz Angela Merkel pozostaje najpopularniejszym politykiem w RFN (64% zadowolonych z jej pracy, -5 p.p.). Najsilniej krytykowani za nieskuteczne zarządzanie pandemią są ministrowie zdrowia i gospodarki z CDU: Jens Spahn (39%, -12 p.p.) oraz Peter Altmaier (33%, -10 p.p.).

TEMAT NUMERU

Wybory w Badenii-Wirtembergii i Nadrenii-Palatynacie

Zwycięstwo Zielonych i SPD – porażka CDU

14 marca w wyborach do parlamentów krajowych w Badenii-Wirtembergii (BW) i Nadrenii-Palatynacie (NP) zwyciężyli liderzy koalicji sprawujących władzę w obu tych landach. Jak pokazują wstępne wyniki, w Badenii-Wirtembergii Zieloni uzyskali 32,6% głosów (+2,3 p.p. względem wyborów z 2016 r.) i po raz trzeci z rzędu będą formować koalicję w landzie. Drugie miejsce zajął dotychczasowy współkoalicjant Zielonych – CDU – z wynikiem 24,1% (-2,9 p.p.). Na kolejnych pozycjach uplasowali się: SPD z poparciem 11% (-1,7 p.p.), FDP – 10,5% (+2,2 p.p.) oraz AfD – 9,7% (-5,4 p.p.).

W Nadrenii-Palatynacie zwycięska SPD otrzymała 35,7% głosów (-0,5 p.p. względem wyborów z 2016 r.). CDU poparło 27,7% (-4,1 p.p.) wyborców. Trzecią największą siłą w landzie zostali Zieloni z wynikiem 9,3% (+4 p.p.). AfD uzyskała 8,3% (-4,3 p.p.) głosów. Do landtagu dostali się również liberałowie (FDP) z poparciem 5,5% (-0,7 p.p.) oraz Wolni Wyborcy (FW) – 5,4% (+3,2 p.p.), dla których jest to trzeci regionalny parlament po Bawarii i Brandenburgii, w jakim będą oni reprezentowani. Frekwencja w obu landach była niższa niż w poprzedniej elekcji – wyniosła 63,8% (-6,6 p.p.) w Badenii-Wirtembergii oraz 64,4% (-6 p.p.) w Nadrenii-Palatynacie. Wyniki nie wpłyną na układ sił w Bundesracie, w którym większością wymaganą do blokowania wybranych ustaw dysponują zarówno CDU, SPD, jak i Zieloni.

Komentarz

- Wybory stanowią faktyczny początek kampanii przed elekcją do Bundestagu (26 września). Sukcesy Zielonych oraz SPD wynikają w dużej mierze z popularności urzędujących premierów z obu partii oraz słabości kandydatów CDU. Zarówno premier Badenii-Wirtembergii Winfried Kretschmann, jak i Marie-Luise Dreyer w Nadrenii-Palatynacie potrafili przekonać do głosowania na Zielonych i SPD elektorat również spoza swojego obozu politycznego. Po dwóch kadencjach w Badenii-Wirtembergii z pracy „zielonego” premiera zadowolonych było 57% respondentów, w tym 70% sympatyków CDU (badania Infratest dimap z 15 marca). W wyborach bezpośrednich 69% uprawnionych do głosowania wybrałoby Kretschmanna na urząd premiera landu. Jego główną konkurentkę, a jednocześnie minister ds. edukacji w jego gabinecie Susanne Eisenmann z CDU widziało na tym stanowisku zaledwie 16% badanych. W przypadku Nadrenii-Palatynatu wskaźniki te wynosiły: 57% dla premier Dreyer oraz 30% dla jej kontrkandydata Christiana Baldaufa z CDU. Zadowolonych z rządów SPD w Nadrenii-Palatynacie jest 57% respondentów.
- Na porażkę CDU, oprócz słabości programowej tej partii w obu krajach związkowych, wpływ miał spadek poparcia dla działań rządu federalnego w pandemii. Dotyczy to głównie powolnej akcji

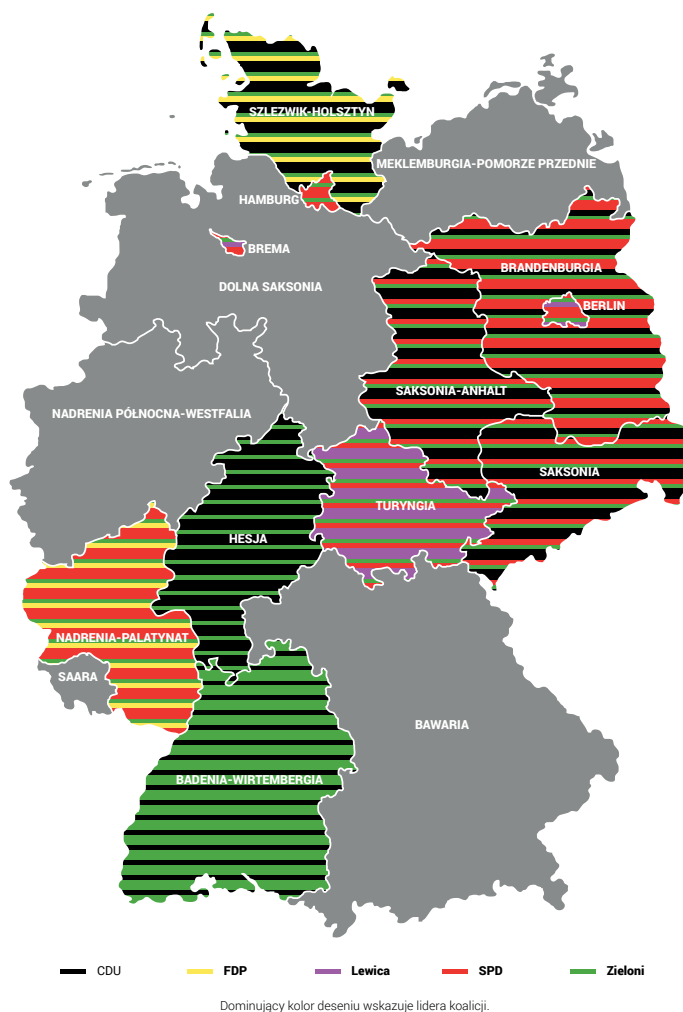
szczepień (negatywnie ocenia ją 73% badanych, DeutschlandTREND z 4 marca), nieprzygotowania szkół do nauki zdalnej (67% ocen negatywnych) oraz opieszałego wsparcia dla przedsiębiorców (69% niezadowolonych). Chadecja jest postrzegana jako partia w największym stopniu odpowiedzialna za tę sytuację z uwagi na sprawowanie władzy w kluczowych z punktu widzenia zarządzania pandemicznego resortach federalnych, tj. zdrowia oraz gospodarki. Nakłada się na to afera korupcyjna w CDU, która podważa zaufanie do rządzącej w RFN partii (zob. dalej: *Najważniejsze wydarzenia*). Zarazem skalę porażki chadecji ograniczyło masowe głosowanie korespondencyjne, gdyż sporą część głosów oddano jeszcze przed wybuchem tego skandalu – według szacunków telewizji ARD w ten sposób w wyborach w obu landach wzięło udział znacznie powyżej 50%. Za znak protestu można uznać absencję wyborczą części elektoratu CDU w Badenii-Wirtembergii (według Infratest dimap – 165 tys.). Wielu przeniosło też swoje poparcie na Zielonych i FDP (odpowiednio 145 tys. i 95 tys.).

- Dla chadecji wybory te były pierwszymi pod wodzą nowego przewodniczącego CDU Armina Lascheta. Władze tej partii będą dążyły do przypisania odpowiedzialności za poniesioną w nich porażkę regionalnym strukturom CDU. Jednocześnie wzmacnia ona presję na Lascheta odnośnie do rozliczenia się chadecji z afery korupcyjnej, przejęcia inicjatywy programowej w kampanii wyborczej (SPD proponowało już podstawy programu – zob. *Najważniejsze wydarzenia*) oraz rozstrzygnięcia kwestii kandydatury na kanclerza pomiędzy nim a premierem Bawarii i przewodniczącym CSU Markusem Söderem. Pomimo mniejszej popularności Lascheta zarówno wśród wyborców, jak i sympatyków chadecji, wynik tej walki nie jest jeszcze przesądzony.
- W Badenii-Wirtembergii – dzięki najwyższemu w historii wyborów w RFN poparciowi dla Zielonych i dobremu wynikowi FDP – Zieloni mają silniejszą pozycję w negocjacjach dotyczących przyszłego rządu. Możliwa jest zarówno kontynuacja obecnego modelu współpracy z CDU (zwolennikiem takiego rozwiązania jest Kretschmann), jak i zmiana koalicjantów na SPD i FDP (uznanie dla takiej konstelacji wyrażają bardziej radykalna część frakcji w landtagu oraz część władz Zielonych w Berlinie). Koalicja Zielonych z SPD i FDP miałaby dodatkowo walor taktyczny, pozwoliłaby bowiem na podkreślanie w kampanii wyborczej elastyczności Zielonych w kontekście przyszłej koalicji rządowej na poziomie federalnym. Poparcie dla rządzących w landzie od 2011 r. Zielonych nie przekłada się bezpośrednio na wyniki partii na poziomie federalnym i w innych krajach związkowych (np. w sąsiedniej Nadrenii-Palatynacie). Kretschmann wielokrotnie bronił niepopularnych wśród Zielonych, ale dobrze odbieranych w konserwatywnym regionie postulatów, m.in. dotyczących wsparcia dla koncernów samochodowych (w tym przede wszystkim mającego główną siedzibę w stolicy BW Stuttgartu – Daimlera). Sprzeciwiał się ponadto – wbrew stanowisku większości partii – podnoszeniu podatku od spadków i darowizn oraz opowiadał się za konsekwentnym deportowaniem osób bez prawa pobytu w RFN w przypadku popełnienia przestępstwa. Za te działania był wielokrotnie krytykowany przez własne środowisko, ale dzięki sukcesom wyborczym ma w partii szczególnie silną pozycję (zob. szerzej: *Zielony marsz po władzę w Niemczech*).
- W Nadrenii-Palatynacie najprawdopodobniej dojdzie do kontynuowania obecnej koalicji SPD, FDP i Zielonych, co zadeklarowała już premier landu Dreyer. Regionalna SPD zawdzięcza swój sukces zarówno jej popularności (jest ona odbierana jako niekwestionowany lider partii i dobry gospodarz landu), jak i dużo lepszej w tym landzie niż na poziomie federalnym ocenie programu ugrupowania. Podczas elekcji w Nadrenii-Palatynacie wyborcy przykładali największą wagę do problemów związanych z bezpieczeństwem socjalnym (22%), gospodarką (20%) oraz edukacją (17%) i wskazywali zarazem na największe kompetencje SPD w tych kwestiach. Co więcej, nawet elektorat CDU pozytywnie oceniał (54%) zarządzanie przez SPD kryzysem pandemicznym w landzie, szczególnie akcją szczepień. Utrzymanie przez SPD władzy w Nadrenii-Palatynacie (a także możliwa koalicja z udziałem SPD w Badenii-Wirtembergii) ułatwi socjaldemokratom wskazywanie w kampanii

wyborczej do Bundestagu na możliwość zawiązania przez SPD koalicji rządzącej z Zielonymi i FDP po wyborach federalnych. Równocześnie socjaldemokraci liczą, że dalszy kryzys w CDU, utrzymanie się negatywnego odbioru zarządzania pandemicznego w RFN oraz rezygnacja kanclerz Merkel z kandydowania w wyborach zaowocują wzrostem poparcia dla SPD, co wyrówna szanse tego ugrupowania w starciu z CDU i Zielonymi.

- FDP najprawdopodobniej pozostanie w koalicji rządzącej w Nadrenii-Palatynacie i ma szansę wejść do koalicji w Badenii-Wirtembergii. Dla partii będą to przymiarki do ewentualnych koalicji na poziomie federalnym (zarówno z SPD i Zielonymi, jak i z CDU i Zielonymi). Liberałowie, krytykując zarządzanie pandemiczne w RFN, będą coraz częściej prezentować się jako alternatywa dla CDU – strategia ta pozwoliła im przekonać do siebie 95 tys. dotychczasowych wyborców chadecji w Badenii-Wirtembergii.
- Rezultat elekcji jest porażką AfD – odnotowała ona w obu landach proporcjonalnie największe straty względem innych ugrupowań. Pogłębi to istniejące w tej partii podziały. Na niekorzyść AfD wpłynęła zarówno trwająca w niej walka o przywództwo, jak i informacje o możliwej obserwacji ugrupowania przez kontrwywiad (BfV, zob. *Najważniejsze wydarzenia*). Z kolei wizyta, którą złożyła w Moskwie tydzień przed wyborami Alice Weidel – przewodnicząca klubu parlamentarnego AfD w Bundestagu, stojąca zarazem na czele struktur partyjnych w Badenii-Wirtembergii, również nie przyczyniła się do poprawy wyborczego wyniku.

Mapa. Udział Zielonych w koalicjach krajów związkowych (8 marca 2021 r.)

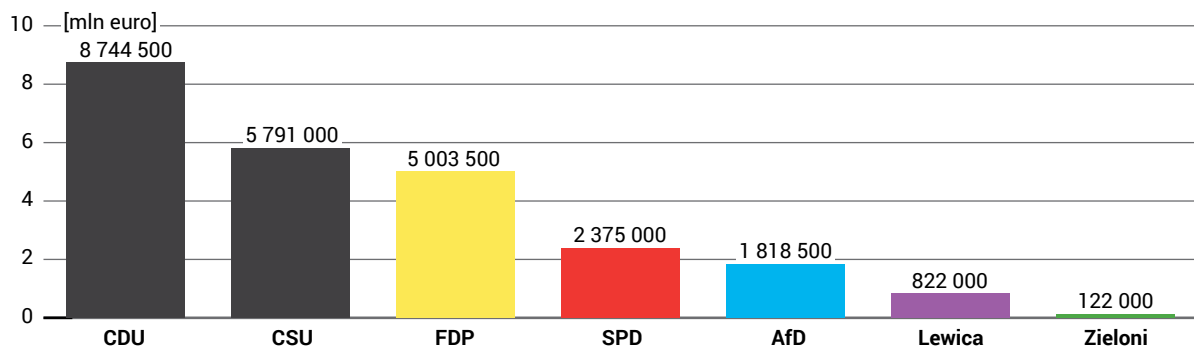

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bundesrat.de

Afera korupcyjna w CDU

Prokuratura prowadzi śledztwa w sprawie deputowanych chadecji oskarżanych o wzięcie prowizji za pośredniczenie w zakupie masek ochronnych na początku 2020 r. Pod presją władz partyjnych Nikolas Löbel, Mark Hauptmann (obaj z CDU) oraz Georg Nüßlein (z CSU) wystąpili z partii oraz zrezygnowali z członkostwa w klubie poselskim CDU/CSU. Löbel i Hauptmann zapowiedzieli złożenie mandatu. Opozycja przypomina również wcześniejsze zarzuty korupcyjne stawiane przez Prokuraturę Generalną innym działaczom CDU (Axel Fischer, Karin Strenz) w związku z działalnością na korzyść Azerbejdżanu, m.in. w Zgromadzeniu Parlamentarnym Rady Europy. Chadecja stara się zmniejszyć straty – w tym celu zapowiada ograniczenie swoim deputowanym zarobkowej działalności doradczej, zaostreżenie kodeksu etycznego i obniżenie progu kwoty datków na cele partyjne, które podlegają rejestracji, a także zmianę przepisów dotyczących ewidencji lobbystów w polityce. Afera korupcyjna osłabiła poparcie dla CDU w wyborach landowych w Badenii-Wirtembergii (24%) i Nadrenii-Palatynacie (27%). Utrwali również trend spadku popularności chadecji na poziomie federalnym. Ponadto wspomniane zarzuty wzmocnią krytykę ze strony opozycji i SPD wobec zarządzania pandemicznego ministrów z CDU. Afera wpłynie na ożywienie debaty o dodatkowych dochodach parlamentarzystów oraz ich ujawnianiu. Ustawa o wykonywaniu mandatu posła dopuszcza dodatkową pracę zarobkową deputowanych, ale dochody z tego tytułu muszą być zgłaszane do Bundestagu, jeśli przekraczają 1 tys. euro miesięcznie lub 10 tys. euro rocznie.

Wykres 4. Dodatkowe zarobki deputowanych do Bundestagu zgłoszone w 19. kadencji do 31 lipca 2020 r.

Źródło: www.abgeordnetenwatch.de.

Program wyborczy SPD: polityka europejska i zagraniczna

Socjaldemokraci jako pierwsi ujawnili swój program wyborczy. Formalnie ma on zostać zatwierdzony na zjeździe 9 maja. Położono w nim akcent na wymiar europejski, szeroko ujęto także tematykę polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. SPD kreśli wizję „suwerennej i solidarnej UE”, zaznaczając potrzebę ochrony demokracji i praworządności. W ramach planu „wzmacniania Europy” opowiada się za dopełnieniem unii fiskalnej, gospodarczej i bankowej, a także inicjatywą legislacyjną dla PE i pozyskaniem środków z opłat za emisję CO₂ oraz opodatkowania koncernów cyfrowych. Fundusz odbudowy ma stanowić krok ku dalszej integracji. Zaznaczono przy tym, że zmiana paradygmatu w niemieckiej polityce europejskiej została osiągnięta dzięki SPD. Pakt stabilności i wzrostu ma zostać przekształcony w „pakt zrównoważonego rozwoju”, z naciskiem na wspólną politykę inwestycyjną.

Postulowanej unii socjalnej służyć mają europejska reasekuracja na wypadek bezrobocia, ramy dla płacy minimalnej oraz wdrażanie filaru socjalnego UE. Odnośnie do polityki migracyjnej i azylowej przewidziano dalszą jej europeizację, reformę systemu dublińskiego i w pełni funkcjonalną Europejską Agencję ds. Azylu. Zastrzeżono jednak konieczność zachowania „niezbędnej równowagi między odpowiedzialnością i solidarnością”. SPD chce przyspieszenia transformacji klimatycznej, a polityka handlowa ma wspierać transformację społeczno-ekologiczną.

Kontrwywiad: wstrzymana obserwacja AfD

5 marca sąd w Kolonii przychylił się do skargi AfD i zakazał Federalnemu Urzędowi ds. Ochrony Konstytucji (BfV) obserwowania ugrupowania za pomocą metod kontrwywiadowczych (m.in. podsłuch, korzystanie z informacji tajnych współpracowników) do czasu zakończenia procesu przed tym sądem. AfD już w styczniu 2020 r., po pojawieniu się pierwszych informacji o możliwej obserwacji, zaskarżyła decyzję BfV. Niezależnie od toczącego się procesu dotyczącego całej partii pewne jej grupy ze względu na powiązania z pravicowymi ekstremistami są obserwowane przez kontrwywiad co najmniej od 2020 r. (zob. szerzej: *Niemcy: wewnętrzna frakcja AfD pod obserwacją kontrwywiadu*). Dotyczy to młodzieżówki partii (Junge Alternative), a także sympatyków frakcji Skrzydło (Der Flügel) liczącej ok. 7 tys. zwolenników (na ok. 34 tys. członków AfD). Oprócz struktur federalnych partii regionalne oddziały kontrwywiadu objęły formalną obserwacją AfD w Saksonii, Saksonii-Anhalt, Brandenburgii i Turynгии, co prowadzi do pogłębienia w niej wewnętrznych podziałów (zob. szerzej: *Niemcy: Walka frakcyjna na zjeździe AfD*). Dotychczas działania kontrwywiadu nie skutkują decyzjami o rezygnacji z członkostwa w AfD. Mogą jednak zniechęcić część dotychczasowego elektoratu do zagłosowania na to ugrupowanie. Ma to szczególne znaczenie w perspektywie spadku popularności na poziomie federalnym oraz w kontekście przyszłych elekcji w landach wschodnich (pierwsze głosowanie odbędzie się w Saksonii-Anhalt 6 czerwca), gdzie – inaczej niż na zachodzie Niemiec – AfD stanowi na ogół drugą najważniejszą siłę polityczną.

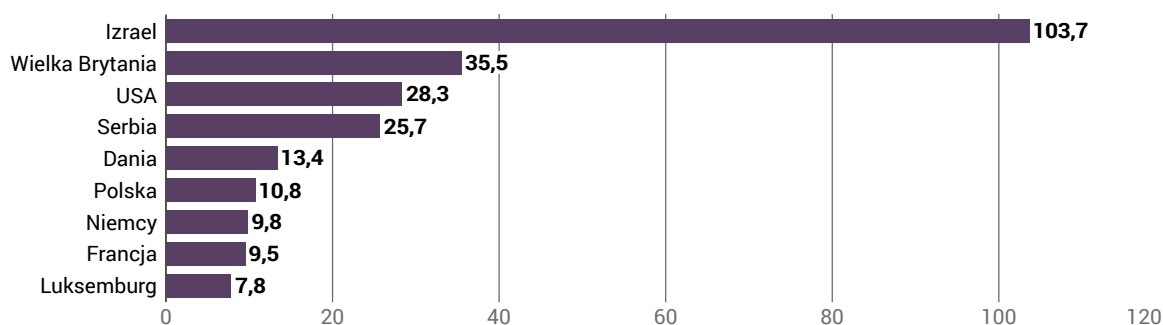
Berlin: wzrost przestępczości na tle politycznym

Z informacji berlińskiej policji wynika, że w 2020 r. doszło do ok. 6 tys. przestępstw wymierzonych w polityków na szczeblu landu i w obiekty należące do lokalnych struktur partii politycznych. Stanowi to wzrost o ok. 33% wobec 2019 r. Najczęściej atakowana była rządząca w Berlinie SPD (39% takich aktów dotyczyło biur poselskich) i AfD (18%). Odsetek napaści na obiekty CDU, NPD, Zielonych i Lewicy wahał się od 9 do 12%. Jako winnych policja wskazuje najczęściej lewicowych ekstremistów. Ich udział w grupie sprawców rośnie też najbardziej dynamicznie. Równocześnie nastąpił wyraźny skok liczby przestępstw z użyciem przemocy zaklasyfikowanych jako dokonane z pobudek lewicowych (z 263 w 2019 do 439 w 2020 r.). Zarazem tylko nieznacznie podniosła się liczba tego typu przestępstw popełnionych z pobudek pravicowych (z 161 do 170). Dane z Berlina potwierdzają tendencję odnotowaną na poziomie ogólnokrajowym. W ostatnim raporcie federalne MSW wskazało (zob. szerzej: *Niemcy: wzrost ekstremizmu politycznego*) wzrost liczby przestępstw motywowanych politycznie w RFN w 2019 r. o 14,2% r/r – z ok. 36 tys. do 41 tys. W bieżącym roku może dojść do dalszego wzmagania się takich działań w związku z kampanią przed wyborami do Bundestagu oraz elekcjami landowymi (w tym w Berlinie).

COVID-19

- 13 marca w kilku niemieckich miastach (m.in. Berlin, Poczdam, Monachium, Düsseldorf) doszło do demonstracji (z udziałem od kilkuset do 2 tys. osób) przeciwko ograniczeniom pandemicznym. Największe zgromadzenie miało miejsce w Dreźnie, a policja wskazywała na udział w nim prawicowych ekstremistów. W wyniku zamieszek w stolicy Saksonii rannych zostało dwunastu funkcjonariuszy, zatrzymano cztery osoby.
- 8 marca rząd RFN rozpoczął dystrybucję do landów pierwszej transzy (ok. 10,5 mln sztuk) szybkich testów przeznaczonych do diagnostyki we własnym zakresie. Będą one stosowane przede wszystkim w szkołach. Od 8 marca każdy obywatel może skorzystać z jednego bezpłatnego szybkiego testu w tygodniu (wcześniej Ministerstwo Zdrowia zapowiadało, że będą to co najmniej dwa testy tygodniowo). Rząd zakłada, że miesięcznie zostanie wykonanych do 150 mln szybkich testów. Dostęp do nich (m.in. w specjalnych centrach) jest jednak zróżnicowany i w wielu regionach nie jest możliwy bez wcześniejszej rejestracji online, co stwarza ograniczenia np. dla osób starszych.
- W celu przyspieszenia wakcynacji rząd federalny oraz landy dążą do tego, aby od kwietnia szczepienia były przeprowadzane również w przychodniach (dotychczas wykonywano je wyłącznie w centrach szczepień oraz w punktach obsługiwanych przez zespoły mobilne). Dodatkowo część największych niemieckich koncernów przygotowuje się do możliwości wakcynacji w zakładach pracy. Warunkiem jest zwiększenie dostępności szczepionek. RFN zakłada otrzymanie w drugim kwartale ok. 61 mln dawek preparatów różnych dostawców. Niektóre zakłady, jak np. VW, rozważają uruchomienie własnych centrów szczepień. W RFN zatrudnionych jest 12 tys. lekarzy zakładowych, którzy według szacunków mają kontakt z 45 mln pracowników.

Wykres 5. Liczba osób zaszczepionych w przeliczeniu na 100 osób w wybranych państwach

Źródło: www.ourworldindata.org/covid-vaccinations (dane aktualizowane).

- Bawaria oraz Saksonia domagają się zwiększenia tempa szczepień w regionach przygranicznych z Czechami, Austrią i Polską. Oba landy postulują bardziej elastyczną priorytetyzację wakcynacji, w tym uwzględnienie nauczycieli ze starszych klas szkół podstawowych i średnich, studentów, a nawet pracowników dojeżdżających do pracy za granicę.
- Federalne Ministerstwo Zdrowia wybrało przedsiębiorstwa mające przygotować do lata br. niemiecki paszport immunologiczny. Zlecenie otrzymały IBM, Ubirch, Govdigital, Bechtle (zob. szerzej: *Niemcy o cyfrowych paszportach immunologicznych*).
- Pomimo drugiego lockdownu w styczniu eksport niemieckich towarów zwiększył się o 1,4% wobec grudnia (dziewiąty raz z rzędu, głównie dzięki popytowi w USA i Chinach); import zmalał o 4,7% (największy spadek od kwietnia ub.r.).

KALENDARIUM

22 marca – spotkanie kanclerz Angeli Merkel i premierów landów dotyczące sytuacji pandemicznej w RFN

12 kwietnia – zarząd FDP przyjmie program wyborczy, który następnie zostanie zaprezentowany w trakcie zjazdu partyjnego 14–16 maja

23 kwietnia – kanclerz Angela Merkel i wicekanclerz Olaf Scholz staną przed komisją śledczą Bundestagu ds. wyjaśnienia manipulacji finansowych w firmie płatniczej Wirecard

PODCASTY DO WYSŁUCHANIA W SERWISIE SPOTIFY

Ośrodek Studiów Wschodnich im. Marka Karpia
ul. Koszykowa 6a, 00-564 Warszawa
tel.: (+48) 22 525 80 00, info@osw.waw.pl
  www.osw.waw.pl

AUTORZY: Zespół Niemiec i Europy Północnej
REDAKCJA MERYTORYCZNA: Mateusz Gniazdowski,
Anna Kwiatkowska
REDAKCJA: Katarzyna Kazimierska, Szymon Sztyk
SKŁAD: Urszula Gumińska-Kurek

Opinie wyrażone przez autorów analiz
nie przedstawiają oficjalnego stanowiska władz RP.